

Vestnik.

Znanstvena priloga „Zori“.

Na ta list se posebej ne naročuje. — Izhaja vsaki mesec 15. dne.

Štev. 4.

V Mariboru 15. aprila 1873.

Tečaj I.

Narava in civilizacija.

Ivan Tavčar.

(Dalje.)

Vsi ti čudoviti prikazi v natori vzbujajo v človeku silno, prečarovito fantazijo. Preprežejo mu zdravi razum, ne more si jih tolmačiti, torej skuša z domišljijo razrešiti vprašanje: kako to vse, od kot to vse? Ali ta domišljija ni zdrava; stermeč duh obvladajo naravne moči, dozdeva se mu, da je grozno slaboten proti tako velikanski oblasti, ki ga lahko vsak trenutek razdrobi v prah. Narava mu je vsemogočna boginja, a ne boginja miru, ljubezni, dobrote, temuč boginja smrti, strupenega sovraštva. Vsi narodi vročega pasa častili so naravne prikazni, zažigali jim darove, ter jih molili. Kjer pa je natora zavita v božanstvo, ni mesta zdravi pameti, ni mesta vedam, ne napredujočej cliki. Ne opazuj teka nebesnih svetov, ne zasleduj začetkov i vzrokov bliska, ne groma, zakaj to so bogovi, kateri videli bi s srdom, kako hočeš ti pozemeljski črv merilo svojega razuma pokladati na neumrjoče nebeščane. Nasledek pa je, da rodi se čar, vraža je povsod i če mrkne solnee (to je znak božje jeze!), mora pogin sveta blizo biti. Povzemimo sklepno vse, kar smo hoteli povedati: tropično podnebje vzbudi v človeštvu mnogo ali nezdrave domišljije, zamori pa mu um in zavest, da je on, kot naj popolnejša stvar stvajenja, tudi njeni gospodar. Mesto da vlada on, pa vlada mrtva narava! — Ozrimo se v zgodovino: Arjani pride rejo od zahoda v Indijo, se naselijo v Petorečji (Pandjab,) ter se razkrope od todi dalje ob Gangu in po Dekhanu. Prinesli so sabo zdrav razum in nekaj ostankov neke danje olike. Na svojih potih po Iranu se niso podru gačili, ostajali so tu in tam le malo časa in imeli dosti opravi ti, da so si priborili vsakdanje hrane. Pa saj so tudi iranske pokrajine manj plodovite, manj tropične, ker severne sape brijejo čez to visoko ležečo planjavo. Ali v gorki Indiji bilo je vse drugače, vse tropično besno.

Videli so Inda peneče valove, Gangesove povednji, visoke kope sneženega Himalaja, ob katere vdarjale so strele; — rodila se je fantazija pa je bolehal Bogastvo se je množilo, rodili so se modroslovci, dajali si vprašanje: od kod da smo in od kod narava krog nas? kako je pač vse to nastalo? Tu imela je nezdrava domišlija široko polje pred sabo, po katerem se je tudi spustila v besnem teku, za njo pa je ostal sled v — srditoj dolzih številkah. Manu razdeljuje čas po vesoljni stvaritvi v štiri veke, sedaj živimo v petem. „Krito“ imenuje prvega, trpel je 4800 let, to je božjih let. Božje leto pa šteje 360 človeških let. Če prenesemo prvih 4800 na sedanjo časomerstvo, dobimo samo 1,728,000 navadnih let. Drugi vek (Treta) znaša 3600 božjih ali 1,296,000 naših, tretji (Dvapara) 2400 božjih ali 864,000 naših, četrti (Kali) 1200 božjih ali 432,000 navadnih let.*) Če soštejemo te zneske, stoji naša zemlja vže dalje kot 4,320.000 navadnih let. To je indiška fantazija! Tako Manu, drugi pa so še krepkejši. Tako se pripoveduje, da dočakal je prvi indiški vladar kratkih 8,400.000 let! In če je bil kakor patrijarh ali slave vreden brahmin le količkaj svet, ter bogovom dopadljiv, bilo mu je dano 80—100,000 let trgati podplate v ti solzni dolini. Manu-jeve knjige same so vže stare dve milijardi let! Ali ni to bolna domišlija?

Poprej smo dejali, da tropično nebo rodi mnogo, a nezdrave domišlije. Naj lepše kaže se ta resnica v indiški slovesnosti, katera se je v obilnosti ohranila iz časov propada. Zaradi tega govorili bomo obširneje o nji, dasiravno nas prostor in namen te razprave omejujeta. Krasna dela, prekrasna dela, živ dokaz, koliko mozga da imel je narod, koliko duševne moči. Tu vlada fantazija, brezmejno, v bleščeči krasoti. Vsi pesmotvori: epika, drama, lirika, vse evete kot v plodnem tropičnem gozdu, kateri je poln neštevilnih, pisanih rastlin, dolgih banan**), vitkih palm ali tudi krepkih dreves. Po senčnatih vejah pa se zibljejo zlatoperesne ptice, ter spuščajo sladke glasove iz malih grl. Barvovita domišlija, ali — „nebo in zemlja, božje in človeško meša se tako, da dela se bralcu tema pred očmi. Ljudje so bogovi, bogovi ljudje, rastline ožive s nebeško dušo, sloni in opice mislijo, ter opravljajo dela s zavestjo in pametjo.“ ***) Ti umotvori ne delajo radosti! Vrsti se krasno z gretim, veličastno s strašnim tako da se vpijanimo kot nad dimom strupenega opija. Poetična domišlija delala je v indškem rodu s silovito močjo, vse se mu je stvorilo pod rokami v verz, v tekoči verz. Malo je proze: ne samo svete knjige, zakonike in pravlice v verzah pisali so tudi svoje slovnice, zgodovine, matematike in geografije. Filozofija pa jim je bila naravnost učiteljica poetike — vir pozicije. Tudi

*) Bunsen: Egipet v občni zgodovini.

**) Ficus indica.

***) Johanes Scherr: Zgodovina vsesvetovne slovesnosti.

nemški jezik nima toliko poetičnih meril (če ravno vzel je vse moderne in klasične mere v sebe), nego jih je imela stara Indija. Ali indiška fantazija bila pa je tudi plodna, pesmotvori štejejo navadno po tisoče verzov. Tako jih ima epos Ramajana 24.000, Mahabharata 100.000 in v légendah (Purana) jih je še celo 1.600.000. Zares premnogo se je spisalo; tu in tam so dragocenjeni biseri, ali v obče, v celoti bije indiška literatura zdravemu razumu v obraz.

Naj stareji literarni ostanki so sbranjeni v knjigah, katere zovejo „Veda“. Tu še ni skaljen vir, tu teče poezija še v naravni čvrstosti in priprostosti. Kratki himni so to in pesmi, katere je pelo na čast bogovom nepopačeno naravno sree. Kako to tolmačiti proti drugi nenaravni fantaziji? Prej ko ne prinesli so Arjanci ta dela vže sabo v Pendjab, ali so jih pa skovali malo kasneje po naseljenji, ko naravne moči še niso imele v oblasti novih naseljencev. Ali bolezen prikaže se v epopejeh, katere je složil rod potem, ko je vže za stalno sedel v bogati Indiji. Naj znameniteji med njimi ste Mahabharata in Ramajana. Junaki v teh pesmotvorih so bogovi in včasih umrjoči zemeljčani. Vmes v krasnem neredu tudi opice, katere zidajo velikanske mostove, ter imajo svoje slavne kralje pri katerih večni bogovi mnogokrat pomoči iščejo. Tudi logike ni. Epizoda vrsti se za epizodo, brez zveze s prejšnjo. Do kake bledobe se povzdigne včasih indiška epika, naj pričuje naslednja epizoda iz Mahabharate, katera je sicer krasna, celo veličestna, ali bolna! Napis ji je.: „Pokora Visvamitre.“ Visvamitra je bil kralj, ki je hlepel po sveti in čudodelni kravi [pobožnega puščavnika. Pa brez vspeha je znojni trud — svetost napadanega ga potolče, ter mu razžene množne armade. Kaj početi? Klin s klinom, svetost proti svetosti! Ropahlepni knez poda se v puščavo z namenom toliko časa pokoriti se, da bi sprejel ga večni brahma med svoje sluge, bogoljubne brahmine. Pokori se, tisoč let ni črhnil besedice — ni mu bilo pomagano! Poskuša s postom in še le čez tisoč let hotel si je privoščiti skledo subega riža — sreča ga izstradan brahmin in Visvamitra da mu jo v krepčalo. Pa brahma le trdne volje, ne podeli mu brahminske svetosti. Tedaj pa je dosegel goreči kralj vrhunc svoje pokore in storil je — kar ni videl svet ne prej ne potem — da živel je tisoč let brez sape. Tu se ga še le usmili večni brahma. — In to še ni najhujše. —

Tudi lirika pognala je v stari Indiji krepke korenine, šopirila se v tropični plodnosti in barvah! Ali tudi njej grize jedro morilna bolezen, Kdo dejal bi da je to zdrava domišljija, če se ljubezen, goreča ljubezen med sabo grize, ter si z dolgimi nohtovi puli meso od udov?! —

Cvet indiške poezije pa je drama, katera je bolj naravna. V nji vsaj nastopajo navadni ljudje, s katerimi se vsaj lahko veselimo, lahko pojokamo. Kako to? — Vzrok temu je pač, da živel je Kalidasa indiški

prvi dramatik ali ob časih Gotama, ali malo poprej, ali malo pozneje, ko je nova filozofija vže bila omajala brahminsko norost, ali je pa že celo vrgla v prah. Brahmini so tedaj uže doigrali, proč je bila nekedanja jih slava. V igrah imajo skoraj vedno komično nalogo, smeh in zasramba vsega sveta pada na nje — skopuhe, hinavee in goljufe. Pa vendar tudi drama je bolna, bolna kako indiška fantastična filozofija. Ta bila je kriva da se indiški duh ni mogel napajati pri viru nebeške tragedije. Svet, telo, naše veselje, naše bolesi, to vse je le pena, vse le domišlija. Ako čutiš bolečine, se ti le dozdeva, bolničine ni, in malo si vreden, ako jo ne preneseš s labkomiseljnostjo. Slabo je bil torej opisan pci Indijanih nesrečen, od osode zmamljen junak, kakor jih je vstvarjal genij neumrjočega Sofokleja. Zatorej konča se jim vsaka igra v radosti in plesu. Človek v nesreči jim je groza, strah! Taka je tudi Kalidasova „Sakuntala“ pol žaloigra, pol komična opereta. Duh bil je močan, krepko je dvigal peroti, da bi vzletel proti visokemu solncu, ali opletle so ga mreže fantastike, da gazi po temi. Drami vredna nasprotnica je didaktika. Vsemu olikanemu svetu znane so indiške basni (Bidpajeve basni). Pravi biseri, polni zlatih naukov in modrosti. Kako mnogovrsten je bil ta indiški duh, kako krepak — ali sedaj guije v prašnih bukvarnah, na zemlji ni ga več sluha delal je skoraj zastonj! To potrdi tudi didaktika, posebno pa basen. Ali tuli ona, dasi zdrava ima znak indiškega podnebja. Malenkost je le — ali tu vendar silo pomenljiva. Kak se ločujeta Bidpaj pa Ezop? Pri Ezopu nastopa tudi žival, žival, govori in dela, ali žival ostane žival, ima svoje živalske čutila — samo da jih izrazuje s človeškimi besedami. Vse drugače pri Bidpaji. Tu sleče živad svojo posebnost (individualnost), ne misli več po živalsko, ne čuti več svojih prirojenih želja — ampak postane tudi v njih človek. V indiški basni nastopa človek v leopardiški, levski koži. Malenkost le, ali vendar staro, gnjilobno povišanje mrtve narave! —

Pregledali smo indiško slovstvo, krasno nam potrjujejo prejšji sklep, da tropi rodijo bolešno domišlijo katera gloja ljudstvu srce, ter mu vgasi luč pravega uma. Še bolj pa kaže se to v tedanjih veroukih. In dasiravno ni naš namen pisati indiške zgodovine, moramo vendar obširnejo spregovoriti o njih, ker ne pričujejo samo bolne domišlije, ampak tudi prešnji naš izrek, da v jutru vmore naravne moči rodovom osebnost, in zavest više popolnosti nad drugimi stvarmi. (Dalje prih.)

Sv. Hieronym je-li Slovan?

Spisal Davorin Trstenjak.

Sveti Hieronym, ali kako ga panonski Slovenci imenujejo sv: Remuž, piše sam o svojem rojstnem kraju: „Patre Eusebio natus ex

oppido Stridone, quod a Gothis eversum, Panoniae Dalmatiaeque confinium fuit.“ Ker so jegovi nekteri životopisci, posebno italjanski, ne točno podučeni bili v stari geografiji, so mesto Strido iskali v Liburnii, kakor Marcus Marullus v mesteri, katera Ptolomaj imenuje: Sidrona dnešnja: Srenja (Sdregna) v Istri, Vergelius pa v Dalmaciji blizo Salone, Enim je tore veljal za Italjana, drugim za Dalmatinca, in še den denešnji ni ta prepir dognan, pred nekoliko leti je spisal nekov Stankovich posebno knigo, v kateri ga Istrijanom prisvaja, dasiravno so: Szentivany, Inhofer,* posebno pa učeni Bedekovič temeljito dokazali, da je Strido dnešnja Stridova, ali kakor se tudi izgovarja: Strigova v Medžimurji kako dobro uro od štajerske meje pri Ljutomeru. Že Strabon razločuje dvojno Dalmatio — primorsko in osredno (mediterranca), slednja je gotovo segala do Save.

Svetonij (August. cap. 10) piše, da je August, ko je Petovio (Petuj) bil obvladal, kder je bil kamnom ranjen, in več dni bolan ležal, se podal na pobojevanje Dalmatov, tore je Dalmacia morala blizo Petuja segati.

Die Cassij (lib. 40) ki je bil več časa namestnik v Panonii, piše, da Panonii stanujejo „prope Dalmatiam“. Ptolomaj (2,16) pa dolenjo Panoniu tako obmeji: Panonia inferior terminatur a divertigio Arabonis fluvii, a meridie parte Illyridis, quae a dicto limite usque ad flexum est Danubii, juxta quem diversitas Saus (Savus) fluvius, a septemtrione autem et oriente terminatur ea parte Danubii, quae est a divertigio Arabonis fluvii usque ad Savi divertergium. Prek čez Savo se tore Panonia ni raztezala, nego tam se je že začela Dalmatia.

Pa tudi proti izhodu se je Dalmacia dalje raztezala nego denes, ker Ptolomaj (3,9) Moesio (dnešnja Bosno in Srbijo) stavlja za mejo Dalmacie. —

Tudi Prokop,**) ki je le 100. let pozneje, nego sv. Remuž pisal, imenuje mesto Sirmium kot v Dalmaciji ležeče, znamenje, da je Dalmacia bodi si geografično ali administrativno za Rimljanov segala dalje,

*) Inhofer (Anales eccles. Hungaricae ad ann. Chr. 341) je za svoje dni še vidil mejni steber Panonije, in reče: Distat Stridon vix quarta linea Panoniae lapide. Pyrrhus Ligorius pa trdi, da je rojstni kraj sv. Remuža, en den hoda od rojstnega mesta sv. Martina.

Iz Sabarie (Steinamanger) kjer se je sv. Martin narodil, do Stridove pa se v ednem dnevi lahko pripejla.

Tudi v Rimu so bili tega mnenja. Papež Nikolaj V. v bulli do Friderika grofa Celjskega Stridon imenuje v zagrebški škofiji stoječe mesto.

**) Prokop de bello goth. lib I. Gepides „Sirmium urbem et Dalmatiae alias civitates tenebant Proinde pradones isti Sirmium oppidum et caetera Dalmatiae loca praetendunt.“ Za Dio Cassija (lib 55.56) je Dalmacia segala do Drave, ker se Bato, ki je ubil panonskega Bata stanujočega med Dravo in Dunajem, imenuje vodjo Dalmacie. Tako je zastopil tudi kritični preiskovatelj zgodovine Dalmacie Lucius. On piše: Dalmatia, sive Savo terminatur, sive ad Dravum extendatur, Dalmatiae nomen retinuit (lib 2. c. 6.)

nego danes in sicer do doljnega Dunaja, in zato je Constantin Porphyrog. (de administr. Imp. cap. 30) prav imel, ko je pisal: „a confinio Dyrrachii ad Danubium Dalmatia antiquitus se extendebat.“

Pri cirkvenem zboru v Nicei (l. 318) se je škof Domnus pod „acta concilii“ dvakrat podpisal, enkrat je pristavil: „Episcopus Stridonensis“, drugo krat pa: „Episcopus Panoniensis“ (Hansiz Germ. sacr. Tom I. corollar. 4). Ker je Panonia nikdar ne segala do mej stare Istre in denešnje Dalmacije, nemoremo Stridove iskati ni v Istri ne v Dalmaciji. Od Stridove do Save je den hoda, tore je s vso pravico sv. Hieronym smel reči, da je na meji Panonie in Dalmatie bil rojen, ako meje ni delala gor od Srema, ki je bilo mesto Dalmacije — že Drava.

Tudi druga okolščina govori, da Stridova ni stala v dnešnji Dalmaciji in Istri, ker Gotini so leta 378 Stridovo razdrli. Na rimska tla so stopili leta 376. prekoračivši Dunaj, ali oni niso se obrnili proti julkim planinam, nego dole proti Adrianopoli, Istra še je v onem letu bila prosta gotinskega napada in v oblasti Rimljanov. —

Hieronym je bil rodom Rimljanu, ker do Sophronia piše: „quorum translationem diligentissime emendatam olim meae linguae hominibus dedi.“

Hoteli so nekteri iz tega sklepati, da je Hieronym sv. pismo na slovensko prestavil, ali iz pisma do Rutina (Nro. 14. vet. cod.) se prepričamo, da je mislil na latinsko prestavo. On piše: Tu latinas scripturas a graeco emendabis, et aliud ecclesiis trades legendum, quam quod semel ab Apostolis susceperunt? — mihi non licebit post LXX. editionem, quam diligentissime emendatam meae linguae hominibus dedi ad confutandos Judaeos cham ipsa exemplaria vertere, quae ipsi verissima confitentur? ut si adversum eos (Judaeos) Christianis disputatio esset, non habeant subterfugendi diverticula, sed suomet potissimum mucrone feriantur.“ Tudi pa so z Kristjani le zamogli takrat v latinščini občevati.

Vendar kakti rojen Panonec *) je razumel slovenski, in se jezika slovenskega naučil bodi si že doma v Stridovi, ali pa v Akvileji, kjer je delj časa živel. To trdenje podpira jegovo tolmačenje imena: Tichicus. Že pred več leti sem te okolščine v „Novicah“ omenil; v 22 listu „Glasa“ leta 1872 je to stvar nekdo (mislim učeni naš rodoljub prof. Stef. Kociančič) na novo sprožil, in sledeči članek priobčil:

*) Oni, ki zagovarjajo istrsko „Sdregno“ za Hieronymovo rojstno mesto, nar bolj podpirajo svoje trdenje s tem, da so v Istri našli grobni spomenik nekega Eusebia, češ da ta mrtvec ni bil drug, nego oče Hieronymov. A Hieronym (epistol 119 ad Pamachium) sam piše: „Compulsi sumus fratrem Paulinianum in patriam mittere et semirutas villulas, quae Barbarorum effugerant manus et parentum communium habent cineres, venderet.“

„Znano je, da se trije pulijo za čast, da je sv. Hieronim njih rojak. Na Štajerskem, terdijo prvi, kjer se izteka Mura v Dravo, stala je zibel tega svetnika. Ni res! vpije Istrijan, pri nas v Srenji (Sdregna) je bil ta sveti cerkveni učitelj rojen. Kaj pa še? — kriči Dalmatince — naš je sv. Hieronim, in naš ostane na veke. No! mi se nočemo vtikati v ta prepir, akoravno bi znali tudi katero besedo vmes govoriti. Za zdaj nas zanima drugo vprašanje, in to je: Ali je bil sv. Hieronim Slovan, ali ne?

Papež Inocencij IV. v svoji buli leta 1248 izdani govori od glagoliške azbuke, ki jo je bil neki iznašel sv. Hieronim („*littera specialis, quam illius terrae clerici se habere a beato Hieronymo asserunt*“.) Ako je sv. Hieronim glagolico iznašel, bil je Slovan, ali je vsaj slovensko prav dobro umel. Toda ta stvar je dokaj negotova. (Dalje prih.)

N a z o č i.

O. Č a f.

Od onih dob, kar se Slovenci zapadnji in izhodnji državljanski ter slovnički in slovarski uspešno bližajo in edinijo, se je tudi počasoma neka kriva slovniška oblika: „*nazoč*“ = pričujoč prikazala in se zdaj hiti v naše pisemstvo vrivati in sicer v ravni meri, v kateri se „*pričujoč*“ umika, pokler je te svojega drznega namestnika: „*nazoči*“ v svojo kolomijo pogнал. „*Nazoči*“ je najmer izprva vlastina panonskih Slovencev in vem si ga od Drave na zahod zastonj iskal. „*Nazoči*“ pa je *adverbij*, tedaj v tej obliki *nepregibljiv*.

Zatore na razgled razkrojimo obliko „*nazoči*“ in se ozrimo na nje *pravo* rabo v lastni domovini in pri sosednih bratih: „*Nazoči*“ jezikoslovski razdejan nam razpade v *tri* življe, in sicer: a) v predlog *na*: *na-zoči*, posle b) tudi v predlog *z*, popravem *vz*, ki se v svoji *celosti* zdaj vže sploh piše, n. pr.: *vzdignoti* itd., tedaj imamo *na-vz-oči*, kakor *navz-dol*, *navz-križ*, *navz-nak*, *navz-r-t*; staroslov. *nav₁znači*; srbsk. *nauznak*; česk. *na-zdol*, *na-zpět*; rusk. *navzniči*, *navzrěž* itd. Dalje *na* v *navz* se tudi *opušča*: n. pr. *vz-večer*, *vz-mes*, *vz-peť*, *vz-ravno* = *zravu* *neben*, prim. Evang. kranjsk. rokop. 1672 *ravno groba* in ogrskoslov. *raven groba* Küz. Mat. XXVII., 61; *vz-pričo*: *spričo* historičkih vzrokov Vojvodstv. kranjsk. 41 in *spričo* na sever 34 itd. V Rezijsk. kakor drugde je *vz* šče *razločljiv* predlog: *vz mir die Mauer hinan* itd. in tako ravno nasproten predlogu *niz*: *niz mir die Mauer hinab*. — Vsi ti navedeni primeri s predlogoma *navz* in *vz* so pa samo *adverbia* in sicer v *accusativu*, zatore se v tej obliki *pregibati* nikakor ne mogó, razve če se jim *adjectivni* *n-na-no* dodá, n. pr. *navz-dol-ni*, *navzkrižnost* itd. Slovenci nekteroč predloge v *adverbiih* kupičijo,

a vseli se prvi svoje vlade drži, n. pr. navkreber bergauf stoji iz *na-v-k* in reber Anhöhe, Abhang, Hügel, zatore je tudi Janež. kreberi = vkreber — navkreber. Reber pa nikakor nê iz nemšk. Leber- lêwer Hügel, kakor Mikl. Fremdw. 49 krivo trdi, vzet, nego je postal, — analogij je na ponudbo — iz rebro Rippe, prim. na Pohorji: na *rebra*, na *rebrih* živino pasti; gora *Rebro* pri Sulzbachu „Slov. Nar.“ V. št. 108, str. 1. potle ital. *costa* in franc. *côte* Rippe in Abhang Hügel.

e) Zdaj nam mora v *na-vz-oči* tretji osamljeni živelj gotovo očit biti: „*oči*“ to je *accusat. dual* ali dvojnik iz *oko*, tedaj tudi adverbij in pomenja vor Augen, zugegen, in Gegenwart, lat. *corum*, ob *oculos*. prim. s tvojima očinima *očima* J. Dalm. Molitv. LXXIX. Pass. 55. Trub. Psalt. 52, Kastel. Roženkr. 88, *naoči* = *na-z-oči* = pred *očima* coram Jambres. I. 152, v *očima* ogrskohrv. v Jurszkoj biskupiji Mers. Zsit. Szvete. II. 250. *Oči* v dvojniku se pa rabi samo za *gledača* očesa, in bilo bi napačno, ako bi se rekalo: trsove, drevesne oči vmesto: oka ali očesa in očeje, tudi se dela razloček med: rakove oči, kterima gleda in rakova *oka* Krebssteine, tem za Ptujem tudi pravijo: *žrnvice*, kakor ima Penj v rokopisn. slovarji in *žrnlice* iz žrnv- Handmühlstein, češk. in rusk. pa *žrnovek* lapis cancri, prim. lit. girna in lotv. dzirna, dzirni in dzirn-ums v obojem pomenu, dodaj poljsk. kamyczek rakowy, a v Cig. Krebsauge ne najdeš, ker mu je str. 898 več besed izostalo.

II. Zdaj šče stopimo k pravi rabi polne oblike: „*navzoči*“ je

A. a) izhodnjim Štajarcem in starejšim pisavcem adverbij, in *nigdar* ukračen *navzoč* ali *nazoč* zugegen, zatore v vseh primerkih *nepregibljiv*, n. pr. vse ženê so *nazoči*; dosti ljudstva je *nazoči* itd.; ogrskosl. duša je *nazoči*, telo je *nazoči* Velik. katek. 61, vsem *nazoči* bodočim 51, naj mi *nazoči* bodočemu (sic) ne bode potrebno Kūzm. 2 Kor. XIII, 10, tebi *nazočibodočemu* Molitv. kn. 1846 str. 67, *nazočibodost!* Gegenwart 123, *nazočibodočim* Mrtvečn. pesm. Hanž. 85 itd. hrvatsk. *nazočibitnost* Krisztian. II., 805 in ogrskohrv.. Mers. mati je *na zoči* (sic) bila I., 260. Marta je *na zoči* bila II. 547 itd.

b) *navzoči* se jemlje tudi a) kakor predlog, praepositio in terja genitiv: *nazoči* Boga in Gegenw. — Murk. Sprashl. 2. nat. 126 *nazoči* mene Cig. 593, *nazoči* vseh vernih dr. Murš. Bogoč. 36; hrv. *nazoči* celoga sveta Kriszt. I, 134, ogrskohrv. Mers. na *zoči* (sic) vojšćanov I, 17, 28, 198, — in b) kakor postpositio pa s dativom: Bogu *nazoči* grešiti (Ptuj), Kremplj Predg. II. 168; ogrskohrv. Mers. I, 75, prosil je od cesara, da se pred njim, to je cesaru *na zoči* bude mogal od istine vere degat, (degati se disputare), glejte si jo, jezikoslovci, pravo koreniko za „*degba*“ Mikloš. Lex. palaeoslov. 158 „*rixa*“; *degati* se ima Mersich šče I. 304,

550. II, 233, 245, 246 (bis). 681 in *deganje* I, 38, 75. II, 24, 201, 247, 250; in šče

c) biva *navzoči* v prvotnem in sličnih pomenih: komu *nazoči* povedati — sponašati Kremplj Predg. II. 179, svojo nespametnost *nazoči* dati 188, vse *nazoči* pride — an's Tageslicht — Murš. Bogoč. 1, 3, to je *nazoči* — offenbar — Šerf, Predg. I, 394; ogerskoslov. *nazoči* služiti, ad oculum — ὀφθαλμοδοσια Augendienerei Kūzm. Efež. VI, 6; hrv. *na zoči* hvaliti in os laudare Beloszt. I, 169, *nazoči* dojtj praesentiam sui facere 954 itd.

B. Gore I. smo videli, ka *na* v *navzoči* né, bitstven živelj in ne dela tukaj nikakega razločka, zato nahajamo tudi v *vzoči* = *zoči* vse v II, A. navedene pomene:

a) nikoga né *zoči* zugegen (Ptuj); ogrskosl. *zoči* ima tožce praesentes habet accusatores Kūzm. Djanj. Ap. XXV, 16; sem *zoči* bodoč Gradual sv. Jelensk. 1795 rokop. 53.; ogrskohrv. Mers. poglavar je *zoči* bil I, 244, budi *zoči* pri božji službi I, 20.

b) Kakor predlog, gore II, A. b. a) ogrskosl. Kosič Zgodb. Vogrsk. kralj. *zoči* vnoгих velikašov 17; *zoči* Ladislava 40, 49 itd itd. in b) kakor postpositio: ogrskohrv. Mers. ona je vsem *zoči* govorila I. 29 in

c) kakor gore II. A. c. komu *zoči* povedati in's Gesicht Kos. Zobrisz. Szlov. 58 Atili *zoči* stane — vor das Angesicht — Zgodb. Vogrsk. kralj. 4, oba krepko *zoči* staneta cesaru 18; ogrskohrv. ja sem *zoči* došal med one Mers. I, 23; potler J. Dalmat. 2 Kor. V 12 z' *oči* 'εν προσώπω, Vulg. in facie, Alliol. dem Ansehen nach; ogrskoslov. pes *zoči* (gegenüber vor den Augen) s pastirjem sedi, da je čreda med njima Gasp. Jan. Cstény. 139. Tako se rabita *nazoči* in *zoči* v svoji domovini, tedaj nigdar skrčena v *nazoč* (ali *zoč*) v adjektivni obliki; eden edin pogrešek imam tu navesti: Šerf Predg. 1835 I, 329, „sebe no vas vse *nazoče* poročim v brambo“, kir je gotovo le tiskarsk vmesto: *nazočne*; nego

III. adjectiv gegenwärtig je vseli samo *navzočn* = *nazočn*, kakor je g. Levst. Slov. Sprachl. 132 uže davno vpil: „das Eigenschaftswort *nazoč* ist falsch, es muss *nazočn* heissen“, tedaj *nazočnost*, n. pr. bilo je pričujočih ali *nazočnih* Vojvodst. Kranjsk. 43, vsem *nazočnim* Kremplj Predg. II, 40, *nazočni* su se čudili Mers. I, 23, *nazočnost* božja I, 201 Novic XXVI, 355, *nenazočnost* „Slov. Narod“ VI, 21, str. 1 itd.; dodajmo šče enakih, postalih iz „*oči*“: bez-*očn* frech, pod-*očn* zob, pred-*očn*, in pred-*očnost* praesens-tia Jambres. I, 758, nez-*očn* in nez-*očnost* absens-tia Beloszt. I, 9 itd.

Iz vsega tega je tedaj očivestno, ka

1) *nazoči* in *zoči* nésta adjectiva in ju je pregibati pogreha proti slovničkim pravilom in pravi, davni rabi, ker bi inači vem mrzotna in ogromna oblika: *nazočibodoč*, kakor gore II, a. ne bila oživela; ali bilo

bi kakor: ona nam je nasprotá, vsem nasprotím itd. nego: — nasproti in — nasprotnim.

2) Ka nazoč šče menje né morti kak *participij*, nalik *pričujoč*, iz kterega glagola li? — na-vz = z sta predloga I, a, b; se, kakor smo videli, tudi razloženo: na zoči piše, ter je nazoči = zoči: oč pa sam ob sebi gola ničevina, in zadnjič

3) ka sta nazoči in zoči v gore imenovanih podnarečjih šče le s pristavkom: ni- na-, kakor tudi v Srbskem prava in pravilna adjectiva; zato navzočn = vzočn, nevzočnost.

IV. Tu bi mi bilo stotine sproti nabiranih*) pogreškov naše nove skazene pisave navesti, ker naše slovstvo te puščadi vse živo mrgoli, pa bodi jih le nekoliko na dokaz: *nenazoč*, Cig. 36, Janež. 2. nat. 19; med *nazoče* Novic. XXX, 293, *nazočnost* XXXI, 31; od *nazočih* „Slov. Nar.“ VI. št. 2, str. 2; *nazoča* sta bila „Slov. Gosp.“ VII, 15.; vsem *nazočim* Besedn. IV, 136 itd.

1. Ker je ta skaza nekterim redkim zamrzela, so se inam nakanili: prva leta je najmer negdo v Slov. Gosp. besedo v obliki: *nasoč-a-e* gegenwärtig prítiral — ali le malo hipov se je ta ondi plazila: dobri človek jo je brž na obliko: *nazoč?* naslonil in ji po svojih umnih *na* in *soč* seiend, prim. *soč* Slov. Nar. IV, št. 158, str. 2, *odsočnost* Abwesenheit Sl. Nar. II, št. 116, str. 4, — v podlogo dal, ali je li na *anwesend* = *anseiend* mislil? a rusk. je *nasuščij* darauffolgend! nasuščeje leto.

2. V Slov. Nar. V. št. 5, str. 2, smo našli *odsotnost* absentia, srbsk. odsutnost, neprisutnost itd.

3. V staroslov. imaš prisoštije praesentia, tedaj prisoštij praesens itd., rusk. prisuščij, kar bi dalo slov. *prisoč* — *odsoč* in po IV, 2. *prisočn* odsočn, prim. nemšk. „Beisein“; *παρ(σ)ουτ-* in *'απ(σ)ουτ-*, lat. prae — in absent, staroprusk. *emprikisint*, lit. po akiú čsant itd. Za to je v inih slav. narečjih šče izrazov — pa bodijo, dokler imamo svojih dobrih šče prebavljati.

„Če je rodoljubom vŕšeč“,

ne dajte več prostora, konči v *pisemstvi*, čudnoglasni beseduri: *vŕšeč* — *vŕšečn* = ugodn itd.; 1. ker je nje pomen: *wünschenswerth* slovnički obliki: *wünschend* nasproti, kakor: moji *vedejoči* in *nev* — grehi, 2. ker je odurna sključenka, najmer *participij* vmesto *voŕšeč* iz *voŕščiti*, tedaj po naši sedanji pisavi *vŕšeč*, 3. ker je na naš izhod neznana in neznanska in 4. ker je pritepenka iz nemšk. *wünschen*, staron. vunsckjan Mikloš. Fremdw. 64. — Janež. 2. natis. 873 ima celó *vŕšeč* f. substantiv!, v „Zori“ I. 134 je tudi

*) Pred leti sem v nek naš časopis enako razpravo poslal, a ne bé prijeta.

v podobi: *všedše* **) bo. *Slobi godne* so tudi nepravilnice: *odrešenik* = odrešnik, odrešitelj; *ušenik* = učnik, učitelj; *ohranjenik*, *obranjenik* Ravn. itd. akoravno je res, ka končevka na — telj nam Slovencem od negda ne ugaja, (zatore kranjsk. prijatelj in v slov. Goricah v prastari obliki: prijatar, kakor v Zagorji kopatar, vračitar itd.), a pri ogrskih Slovencih je vse živo končevk na — telj. Caf.

Narodne priče, navade, stare vere.

Priobčuje v izvornem govoru Mat. Valjavec.

Kuća i gospodarstvo.

(Dalje.)

51. Po vrtu se ne sme kruh jesti, ar dojdū na ono mesto kukci pak onda se privće temu i gda ne bi več droptinja bilo, išli bi na zelje pak kvara delali. Selno.

52. Gda se kruh nareže onda mora on koj ga nareže reči: bog blagoslovi! i mora ga z nožom prekrižiti, ali narezani kruh ne sme nigdar k vratam obrnjen biti, ar veliju, da ga bó bogee odnesel. Koprivnica.

53. Kruh se ne sme v mleko rezati, drugač bi krava krv dojila. Židovinjak.

54. Ako si človek kruha vreže a ima več predi vrezanoga, onda je nešče v rodu gladen. Varaždin.

55. Ne je smeti onda kruha peči, gda se zelje spravlja, kajti je onda zelje mehko. Ludberg.

56. Kad se kruh peče ne sme se kruh predi rezati dok nije ves iz peči zet; onda ide kora cd njega. Varaždin.

57. Kuliko kruh trpi. Tak je bil jeden muž, on je imel mnogo dece a več je ne imel sebe i decu s kim hraniti. Onda mu žena veli: idi nekam peneze posudi da žito kupiš. On ide pa se stane z jednim gosponom a ov gospon je bil vrag. Pita ga gospon: kam ideš? Muž mu veli: idem nekam kaj penese posudim kaj si žito kupim. Reče mu gospon: ja ti dam peneze, ali kaj ti meni daš? Reče muž: da kaj bi vam dal, 'da sam nikaj nemam? Veli gospon: ja ti dam peneze. ako ti meni ono daš, kaj je vezda pri tebi na stolu. A muž je ne znal kaj je na stolu pak mu reče da mu dá. Onda mu ov gospon dá jeden žakelj penez. Muž nese peneze dimo pa kak dojde dimo pita ženu, kaj je on i on čas bilo na stolu. Žena veli: nikaj drugo neg sem dete na stolu povijala. Vezda bil je muž za to dete žalosten i kad je dete veče bilo, dojde vrag po njega. Onda mu žena dađe kruh kojega su za njegve peneze kupili a vrag je

**) Pisatelji je na misli bilo všedq, kar uhaja, analogično nemšk. willkommen.

ne štel jesti a kruh mu reče: da buš ti tuliko pretrpel kaj sem ja, onda dobiš dete: meni ti najpredi zorjeju, onda me po zemlji razmečeju a kad me razmečeju, onda me povlačiju, a kad me povlačiju onda pak me ostaviju vani po zimi da ves pod snegom ozeben. Onda po letu zrastem i kad sem več veliki, onda me poženjeju pak me tvrdo zvežeju pak me vu kozlice mečeju na kola; kad me dimo dopelaju, onda me batinami tučejo da se ves po škednju razletim Onda me zgrnejo vu kup pa me sejaju, onda me po škednju mečeju, onda me meriju pa me nasipleju vu vreče pak me neseju na najže pa me zasipleju na kup. Onda me zagrabiju pa me deneju na peč, kaj se skoro na pol zežgem. Onda me neseju v melin pa me zemeleju kaj sem tak droben kak pesek; onda me dimu odpelaju pa me po situ kopičeju; onda me z vručom vodom popariju pa me s figami suvaju. Onda pa v peči zakuriju pak me hitiju s struganju pak me v kupice devaju. Onda me deneju na lopatu pak me hitiju v peč pa se onda pečem kaj debelu koru dobim. Onda me idu glet pa me bušeju s pesnicom, ali sem več pečen; da sem več pečen, onda me pretrgneju na dvoje kaj se hladim: da sem več mrzel, onda me grizeju. Da buš ti vrag tuliko pretrpel, kaj sem ja, onda dobiš dete, ali predi ne. I tak je vrag moral oditi. Varaždin.

58. Da bo len velik, mora se metnuti ona koža iz koje se kača izvukla vu len na njivo. Pregrada.

59. Ljudi koji imaju marhu idu na Jurjevo v jutro predi neg sunce zide iskat kaču. Ako ju najdu, onda ju zatučeju i jezik snemeju i vu bič zapleteju. Vele da im je marha na vek debela i konje nemre nigdo preleteti; a to je pri ljudih najbolje, ako su jim konji hitri; da je nemre drugi preleteti. Vukovci.

60. Gdo hoće marhu prodati na sejmu, on mora pođ bukovjem iskati krtovincea i njega naj skopa pa gda bu več gliboko kogal, našel bu nutri čnu kuglicu i s tom kuglicom mora gladiti marše i onda bu prodal. Židovinjak.

61. Na to imaju veliku pazku da pastir ne nosi šibu od žute vrbe aliti rakite, ar ako bi marhu s takvum šibum teral na pašu, onda marha postane mršava. Varaždin.

62. Gda se v štalu pojde mora se triput pluniti, drugač bi marhi škodilo. Var. Toplice.

63. Da koj kupaje marhu ne sme v robec peneze zavezati, kajti ne bi štele ono marše jesti. Ludbreg. (Dalje prih.)

Slovanske besede za oblačila.

Spisal Dav. Trstenjak.

Marsikomu, ki je presojeval slovanske besede za oblačila, se čudno zdi, kako tako malo domačih besed imamo za poznamenovanje oblačil. Slovanske so: blače, robača, črevlji, kožuh, suknja in nekatere druge. Vse druge pa so ali nemške, ali italijanske in francoske. Rusi, Polaci in Srbi imajo mnogo besed za oblačila, a te so sopet medijske in persijske, zato so že Surowiecky, Dobrovsky, Jungmann in Šafařík izrekli: Oblačila Slovanov so medopersinska. Pa jeli so Slovani te besede si že v svoji azijski pradomovini izposodili, ali so jih še le v Evropi od Sarmatov, ki so bili medijskega pokolenja, sprejeli? Zopet imajo Nemci, Francozi in Italijani enake besede za oblačila, katere so le zopet mogli od Slovanov dobiti, ki so bili sosedje Sarmatov. Presodimo jih nekoliko.

1. Kontuš, kuntoš, srb. vestis pellicea*), rusk. kuntuš, polsk. kontusz, slov. kontuš, kontušek, köntös, franc. contouche, bavarsk. Kontusch; Julius Pollux (VII. 58) pa piše: Περσώνδια, κύνθος και ἀναξυρίς και τιαρα. Hesychij pa κύνθος χιτῶν περσικὸς ὃν ἐμποροῦνται οἱ στρατιῶται, tore bojno oblačilo, Kriegskleid.

2. Gaban, slov. méten iz čobovine, ital. gabbans, franc. gaban, bavar. Gaban, Regenmantel von Filz, novogršk. γαμπας, turšk. gapâ-nitša. Primeri še: kepenjek, gabanica, polsk. kabat; kaban, kabanica, kavad (srbsk.) in nemšk. Kaputrock. Pollux (ibidem) Καπουρίς περσικὸς χιτῶν χειριδῶτος, osetski: gappal, vestis.

3. Gunja, slov. pallium, srbsk. gunj, pallii genus gunjina, tunica, maloruski: huna, ruski gunja, Oberrock der Landleute, polski gunia, madež, gunya, italj. gonna, Weiberkleid, albanski: gun, pallium, romunski: gun, Mantel, novogrški: γοννα, srednjelat. gunna.

Pollux (VII, 59) pa piše, da Persini imajo oblačilo: κωνάκη, in tudi Babilonci, brž ko ne od Persinov, ker v sansk. najdemo: goni, saccus.

4. Kurbelica, srbsk. fascia alba e filis lineis duplicatis texta.

Hesychij pa piše: „Κυρβασία ὀρθη τιαρα“, in reče da jo edini persinski kralji nosijo. Herodot (VII. 64) pa omenja: Σακαὶ δὲ οἱ Σκύθαι περὶ τῆσι κεφαλῆσι κυρβασίας ἐς αὐτῶν ἀπειρμένους ὄρθας εἶχον πετηγίας. Primeri lat. carbasus, feine Leinwand, kar je gotovo tuje.

5. Kurtka, rusko oblačilo, Hesychij: κόρτην Πάρθοι**) ἐσθῆτα καλ-

*) Vestis pellicea se starorusk. tudi veli: K ed m a n, K o d m a n, horv. K a d m e n, Miklošič primerja magj. K ö d m e n, vendar primeri: bulg. gedeličkam, češem, sansk. g a n d, šršavim biti, toda: K a d m e n, šršavo oblačilo, isti pomen ima slov. č o h a, maloruski: č u h a, č u h a n a novogršk: τσόχα, turški: č o h a iz slov. č o h a m = češem, primeri: r e s o v i n a, Loden.

**) Drugega partskega oblačila omenja Hesychij: παραγαγίας χιτῶν παρα Παρθοῖς. Menda: g e g e, = breguš kraj Ššavnice?

Pis.

οδόν; primeri še kurdiško: d ž a b a k u r t e k, pers. k u r t a, tunica thoracis instar. K besedi: d ž a b a, primeri srbsk: d ž u b e, langes Oberkleid ohne Aermeln, cusri, Fransen se velijo: m u l i j e, sansk. m a u l i, tiara coma crispata.

6. M a n t i j a, staroslov. pallium, novoslov. m e n t é n, m e t é n, srbsk. m a n t i j a, staroruski m a n d i j a, polsk. m a n t a, rum. m a n t i e, magj. m e n t e, grški μαντιον, lat. m a n t u m pa že pozneje pri Anastasiu, ital. m a n t o, staronemšk. m a n t a l. K temu primeri Pollux (VII. 60) ἡ μανδύη ὁμοίον τι τῷ καλουμένῳ φαινόλῃ naimer Persi, in iz Aishyla navaja, da so tudi Liburni χιτῶν imenovali: μανδύά. Tudi Eustath. (Odys. XIX. 28) poroča, da so Persini: φαινόλῃ imenovali: μανδύα, grški φαινόλη, dicker Mantel, lat. p e n u l a.

7. T u r, srb. tegumentum braccarum, Hesychij pa: Τόρις ὁ περιζός χιτῶν.

8. Č a r a p a, srb. tibialia, Strumpf, pri Medih pa po Polluxu (VII. 61): σαραπες spleteno oblačilo., primeri sansk. ç a r â v a, operculum. Srbsk. p a t j e l (pačel), Brautbinde, Schleier pa primeri sansk. p a t t a, fascia.

8. B r e g e š e, b e r g u š e so keltske: b r a c c a e, romanske oblike: b r a c a, b r a c h e s s a, b r a g h e s s a, raitsk. (narečje ladirsko): b r a j e s s a, nemšk. b r u o c h, z raznimi spremeni skoro pri vsih evropskih narodih, vendar tudi iz Valeria Flacca (Argon. v. 425) je očevidno, da so tudi Sarmati in Persini hlače „b r a k e“ imenovali.

9. J a n k a, j a n j k a, Küttel ima Miklošič za nemško: J a c k e, franc. j a q u e, ital. g i a c o, vendar meni se dozdeva, da je: j a n k a, j a n k e r izvirno slov.; in jaz bi to besedo primerjal h g a u n a k a, vidi gore: g u n j. K i k l a, k o r o š k. č i k l a pa bi jaz primerjal sansk. ç u k a, odeja. —

(Dalje prih.)

Spomin na pad Carigrada.

M. G.

Sultan Muhamed II., ki je leta 1453 Konstantinopol napadel, je odločil, da se ima 29. maja glavni naskok na mesto napraviti. Zapove tore dan poprej svojim vojakom, naj se postijo, in po muhamedanski šegi sedemkrat umijejo. Ko je dan napoknol, je nagovoril svojo vojake z temi-le besedami: „Prišel je čas, da si Vi morete nevmrljivo slavo zaslužiti, tri dni smete v Carigradu pleniti, in kar kdo dobi, je njegovo, jaz nepotrebujem od plena ničesar, kakor samo poslopja, zato tem prizanašajte. On, ki prvi na zid spleže, in Muhamedovo zastavo na njem zasadi, dobi mimo dobrega plačila še velike časti.“ Ko je nehal govoriti, sliši se po vsem

taboru glas: „Alah — il Alah! — Bog je Bog! in Muhamed njegov prerok.“ Ta krič je strahom napolnil nesrečne prebivalce carigradske. Tudi oni so Boga na pomoč klicali, in javne molitve opravljali. Duhovništvo je uredovalo procesije, in nosilo okoli relikvie in druge svetinje. Vsi ministri, velikaši cesarskega dvora, generali in častniki, — tudi cesar Konstantin III. sam se je vdeležil procesije. Na ulicah so ležali starci, žene in otroci na kolenah, in so med solzami prosili, naj jih Bog ne da v roke grozovitim Turkom.

Po procesij je sebral Konstantin svojo vojsko, in jej rekel: „Sedem in petdeset dnij, kar vi kot vrli možaki poglavno mesto cesarstva branite, ne zgubite poguma, sovražnik je od taborenja ves upehan in utrujen, in mora se odpraviti.“ Potem objame svoje vojščake in solznimi očmi jih prosi, naj jegov vzgled posnemejo in za vero in domovino svojo življenje žrtvujejo.

29. maja 1453. na binkoštno nedeljo so Turki napravili naskok divjim krikom, in o poldne so prelazili zidove. Drugi den so Konstantina našli mrtvega med visokim kupom umorjenih vojščakov, in sedaj je moral v mestu, katero je Konstantin Veliki 41. rimski cesar v početku 4. stoletja postavil, in ki je po njem ime dobilo (prvle se je velelo Byzanz) križ polomesu prostor dati.

Drobnosti.

J. P.

— Na dunajskej razstavi bodē tudi prisna indijanska ves videti in pet Indianov.

— Lani so naslednji imenitni možje umrli: Babinet Jaques, astronom, matematik in geograf; Gerstäcker Friedrich, imenitni potovalec, prehodivši severno in južno Ameriko, Avstralijo, Batavio, opisavši svoja potovanja v zanimivih popularnih spisih in povestih; Morse (Samuel Finley Breese M.) rodivši se 27. apr. 1791 v Charlestownu v Massachusettsu, bivši s početka živopisec (malar), osnovatelj društva umetnikov, pozneje profesor povestnice umetništva v New-Yorku in najditelj elektromagnetičnega telegrafa (1835), po njem „Morsejev telegraf“ nazvanega, umrši 2. aprilja.

— Črnagora je dobila nov zakonik, izdelan po prof. dr. Bogišići, znanem poznavatelji slovanskega prava. Te dni je črnogorski, izvanredno sklicani senat Bogišićevo delo potrdil in sprejel.

Književni vestnik.

J. P.

1. Pogled na slovensko književnost. — Deželski šolski svet v Ljubljani je dal na svetlo kratko slovensko anatomijo za ljudske učitelje in učitelje srednjih šol s 5 velikimi tablami predstavljajočimi kostjak, mišce, žle in hrbtišče. Prevel dr. M. Samec. Knjigo po 20 kr. prodaja dež. šolski svet v Ljubljani. — Foerster Ant., skladatelj v Ljubljani je izdal mnogo cerkvenih kompozicij; dobivajo se pri J. Giontiniju in O. Kleru, knjigarjih v Ljubljani. — Naša književnost dobođe imenitno izvirno in obširno delo: „Zemljepisje“ od znanega slovenskega pisatelja. Delo je šlo ravno v stav.

2. Hrvatska književnost jako vrlo napreduje. Glavni pospehi razumevajo se nekaj iz prvotnejše narodnostne kreposti proti nam, nekaj pa in to posebno valed večje svobode, koje hrvatski jezik uživa kot ino sredstvo v vseh šolah, kot uradni jezik in kot jezik, upotrebljevan tudi v družbah, — dobrote, kojih mi Slovenci ni z daleko ne uživamo. Takó pa šola, uređ, život in umetnost vsako po sebi vzgaja in plodi čem dalje tem više svojo osobito književnost: šolsko, uredno, glediščno in umetniško. — Pogledimo si to dviganje поблиže! Dosedanje društvo „Matica ilirska“ promenilo je svoje ime v „Matico hrvatsko“ in tudi svoje delovanje takó-le razdelilo: „širiti koristne nauke u građanskom (meščanskem) svietu; unapredjivati liepu knjigu (beletristiko), glasbenu i tvornu (predstavljajočo) umjetnost (slikarstvo, kiparstvo); podpomagati zaslužne pisce i umjetnike, a ponajprije članove ovoga društva, na književnom radu (delu) i na nevolji (v nesreči), te, koliko je moguće namicati (dajati) pomoć njihovim udovicam i sirotam“. Ta program se je ne brez upora prejel. Vidi se, da so nasvetovalci tega načrta bečko „konkordio“ v mislih imeli. Kakor se vidi, hoté „hrvatski matičarji“ one zadače rešiti, koje so si naša „družba sv. Mohorja“, naša „glasbena matica“ in naše „pisateljsko društvo“ naložilo. — „Narodno hrvatsko kazalište (gledišče) postaja Hrvatom vedno imenitnejši zavod prosvetčenja; kajti predstavljajo se užé tudi klasičke drame n p.: „Fiesko“, „Marija Stuart“, „Emilia Galotti“, „Vesele žene vindzorske“, „Spletke i ljubavi“ (Kaballe und Liebe) itd. — Pod tiskom nahajajo se dela: „Statistika trojedne kraljevine“ Matkovića, za bečko razstavo v hrvatskem, nemškem in francoskem jeziku, „Pripovédke iz staroga in novoga zavjeta (zakona) (Daničića), „Zablude uzgoja (Blódnje, napake pri vzrejanji), „Metodika“ (Vj. Mařika), „Metrička měra“ (Peksidera).

3. Književnosti drugih narodov. — Francoska literatura dobiła je koncem lanjskega leta Littréjev: „Dictionnaire de la langue française“, kteri se je deset let tiskal in dec. meseca izvršil. — Nemška literatura je obogačena z jako učenim in imenitnim delom Gregorovius-a: „Geschichte der Stadt Rom im Mittelalter“ v 8 zvezkih, sodržujoč povestnico Rima od 5—16 veka. Nemška literatura je lani dobiła 11.127 del; največ jih je bilo spisanih o literaturi, o raznih jeziki, o filozofiji, matematiki, vojaštvu in trgovini; mnogo menj proti prejšnjim letom o teologiji, politiki, statistiki in pravu.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Martin Jelovšek.

Tisk in založba Narodne tiskarne v Mariboru.